

natuurpunt

Bond Beter Leefmilieu
KOEPEL VAN MILIEUVERENIGINGEN Vlaanderen vzw

Aanzet tot een nieuw mestbeleid

Het antwoord van Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt

Op 6 mei 2005 stelde Minister Peeters de krachtlijnen van het nieuwe mestdecreet voor aan Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt. Beide organisaties zijn verheugd dat de minister het initiatief neemt om het bestaande mestbeleid te herzien. Deze herziening is dringend noodzakelijk omdat het bestaande mestbeleid het probleem niet onder controle heeft gebracht. Ruim een decennium na het van kracht worden van de Europese nitraatrichtlijn, blijft de situatie in Vlaanderen alarmerend. De positieve impact van het vorige MAP lijkt bovendien grotendeels uitgewerkt.

Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt appreciëren tevens de vraag van de minister om het nieuwe mestbeleid in dialoog voor te bereiden. Beide organisaties zijn bereid actief aan deze dialoog te participeren. Wat volgt moet dan ook in dit kader gezien worden.

Zoals elk beleid moet een goed mestbeleid duurzaam zijn. Dat wil zeggen economisch efficiënt, sociaal rechtvaardig en met gegarandeerde milieuresultaten. Aan de eerste voorwaarde lijkt te worden tegemoetgekomen met het nieuwe voorstel van de minister. Er kan worden aangenomen dat administratieve vereenvoudiging, meer keuzevrijheid voor de landbouwer en groeimogelijkheden voor individuele bedrijven **vanuit economisch standpunt voordeliger** zijn. Maar wat daarvan de **sociale gevolgen** zijn, bijv. voor kleine bedrijven of gezinsbedrijven, is veel **minder duidelijk**. De minister rekent op zijn collega bevoegd voor landbouw voor de nodige socio-economische begeleidingsmaatregelen. De milieubeweging is eveneens bekommerd om de sociale aspecten, maar wil niet dat een draagvlak voor het beleid gezocht wordt in het afzwakken van de milieunormen.

Een centrale vraag die BBL en Natuurpunt zich hebben gesteld, en die de basis vormt voor deze reactie is: 'vormen de nu voorliggende krachtlijnen een voldoende sterk kader om de erin geformuleerde doelstelling ('de doelstellingen van de nitraatrichtlijn moeten gehaald worden') te realiseren?'

BBL en Natuurpunt zijn van oordeel dat de bestaande krachtlijnen een vertrekpunt vormen, maar verder zullen moeten worden aangevuld en bijgestuurd om de doelstellingen te halen. Wij bieden hieronder een overzicht voor de voornaamste opmerkingen en voorstellen ter zake.

Daarnaast zal het halen van de doelstellingen ook sterk afhangen van een krachtige invulling van het de krachtlijnen..

- De voorliggende nota geeft noch een inschatting van de grootte van het mestprobleem, noch een aanduiding over hoe deze grootte in de nabije toekomst zal worden vastgesteld. Gezien de grootte van het probleem niet duidelijk is, is het ook onmogelijk te stellen dat de vooropgestelde aanpak toereikend zal zijn.
- Het aanvullen van de nota met een kwantificering van het mestprobleem is een noodzakelijke, maar onvoldoende voorwaarde tot succes. De totaal toegekende 'emissierechten' mogen immers de plaatsingsruimte in Vlaanderen niet overschrijden. Uitzondering hierop vormen de bewezen verwerkings- of exportcapaciteit.
- De nota voorziet de daling van de 'emissierechten' via een systeem van afroaming bij verkoop. Dit is een positieve maatregel. Zij werkt echter enkel in geval van verkoop. Er is dan ook geen garantie dat met deze maatregel alleen het gewenste doel binnen de 5 jaar zal gehaald worden.
- De nota laat de groei van bedrijven toe. De nota laat echter ook de groei van de sector als geheel toe. Dit is niet compatibel met diverse milieudoelstellingen.

Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt stellen dan ook volgende punten voor, als noodzakelijk om de gewenste milieuresultaten te halen:

1. Een correcte berekening van het mestoverschot is een vereiste

De afbakening van de voor vermisting kwetsbare gebieden zoals voorgeschreven door de Europese nitraatrichtlijn (die voor alle landen dezelfde is) is een absolute voorwaarde. Alleen dan kan de ware omvang van het mestprobleem worden berekend en kunnen emissierechten worden verdeeld. De afbakening moet gebeuren volgens de drie (!) criteria van art 3, lid 1 van de nitraatrichtlijn zijn voorzien.

2. Niet meer emissierechten verdelen dan er effectief kunnen aangewend worden

Als er meer emissierechten worden verdeeld dan kunnen worden gebruikt, ontstaat een onevenwicht dat onvermijdelijk tot spanningen zal leiden. Daarom kan ook geen gebruik gemaakt worden van de huidige nutriëntenhalte die hoger ligt dan de feitelijke mestproductie, noch van de huidige feitelijke mestproductie, die hoger ligt dan de gebruikruimte toelaat. De huidige feitelijke mestproductie (binnen de nutriëntenhalte) kan wel worden gehanteerd als absoluut plafond waaronder elk bedrijf moet blijven, zolang het geen extra rechten heeft gekocht.

3. Inbouwen van grendels tegen ontsporing van systeem

In de voorstellen wordt uitgegaan van een grote keuzevrijheid voor de landbouwer. Daarnaast wordt nog groei van individuele bedrijven toegestaan. Een open systeem riskeert, zeker in de beginperiode, de mestproductie en -overschot nog te doen toenemen. Dat moet onmogelijk worden gemaakt, door het inbouwen van grendels.

Minstens moet de bestaande nutriëntenhalte (dus de feitelijke mestproductie) als bovengrens behouden blijven.

4. Controle als sluitstuk

Controle en handhaving met een geloofwaardige sanctioneringbeleid is essentieel. Het is nodig om het systeem van emissierechten te doen werken en het geschade vertrouwen in het mestbeleid te herstellen.

5. Andere doelstellingen van natuur en milieu niet ondermijnen

Bij de uitgangspunten wordt verwezen naar andere doelstellingen op sociaal-economisch vlak ("flankerend beleid"). Maar met samenhangende doelstellingen op het vlak van natuur en milieu wordt geen rekening gehouden. Nochtans is het mestbeleid essentieel voor het realiseren van de doelstellingen inzake ammoniakemissie en natuur en biodiversiteit. Zonder koppeling en afstemming, riskeert men de problemen door te schuiven.

De nota van de minister bevat enkel uitgangspunten. Veel zal nu afhangen van de concrete invulling. Ook is het belangrijk dat bestaande onderdelen van het huidige mestbeleid, die belangrijk zijn voor natuur en milieu, behouden blijven.

De milieubeweging is bereid om hierover verder constructief te overleggen met het beleid en de andere doelgroepen.

Bedenkingen bij de afzonderlijke uitgangspunten

Hierboven werden de essentiële opmerkingen van BBL en Natuurpunt naar voor geschoven. Zij zijn (mede) het resultaat van een kritische doorlichting van de afzonderlijke uitgangspunten. Hierna volgen nog een aantal e meer gedetailleerde opmerkingen op elk van de uitgangspunten.

1. De doelstellingen van de nitraatrichtlijn moeten gehaald worden.

- *alle* doelstellingen van de nitraatrichtlijn dienen gehaald te worden; nu wordt alleen gekeken naar de kwaliteit van het oppervlaktewater; er moet ook rekening gehouden worden met het grondwater, de kwaliteit van meren en andere wateren en de Noordzee;
- ook al ligt de nadruk op de doelstellingen van de nitraatrichtlijn, toch mogen ook andere beleidsdoelen niet uit het oog verloren worden; dat geldt in het bijzonder voor de ammoniakrichtlijn (maatregelen tegen verzuring), de habitatrichtlijn (natuurbehoud) en de waterrichtlijn (waterkwaliteit en natuur).

2. Het mestdecreet is gebaseerd op het principe van de zelfregulerende mestafzet.

- het principe van de zelfregulerende mestafzet kan maar blijven werken als er een waterdichte controle is op het systeem; zowel controle op correcte aangifte van dieren en gronden, controle op het uitrijden van mest en controle op mesttransporten.

3. In afspraak en in samenwerking met de minister van landbouw wordt in een daartoe geëigende wetgeving een socio-economische omkadering uitgewerkt voor zelfstandige veeteeltbedrijven.

- socio-economische omkadering is belangrijk als sociale maatregel en voor het verkrijgen van een draagvlak binnen de sector.

4. De nutriëntenhalte wordt vervangen door nutriënten-emissierechten, die uitgedrukt worden in aantallen dieren.

- essentieel voor het goed functioneren van het systeem is dat niet meer emissierechten worden verdeeld dan milieukundig verantwoord; daarvoor moeten eerst de kwetsbare gebieden worden afgebakend met akkoord van Europa;
- het is een grote bekommernis dat het verhandelen van emissierechten aanleiding kan geven tot bijkomende vraag naar grond louter voor de afzet van mest

5. De inventarisatie van vee en grond dient zoveel mogelijk via het mest-internet-loket te gebeuren.

- het uniek-loket-systeem kan een belangrijke vereenvoudiging betekenen; het veronderstelt wel een verplichte eenduidige aangifte van gronden, dieren (Sanitel) en kunstmestgebruik;

6. Het bestaande systeem van uitscheidingsnormen wordt vereenvoudigd.

- vereenvoudiging kan pas na toepassing van de resultaten van lopend onderzoek.

7. De bestaande bemestingsnormen worden herbevestigd.

- de bestaande bemestingsnormen kunnen niet behouden worden zonder correcties die reeds eerder waren vastgesteld: correcte definitie invoeren voor fosfaatverzadiging (30% i.p.v. 40%), grens- en richtwaarde bepalen voor het nitraatresidu (op basis van bestaand wetenschappelijk onderzoek);
- overeenkomstig de nitraatrichtlijn moet ook een eutrofiëringsnorm te worden bepaald; dat kan op Vlaams niveau of op het niveau van de afzonderlijke (deel)bekkens;
- schrappen van langdurige ontheffingen op de zgn. nulbemesting in groengebieden in functie van de voortgang van de afbakeningen van het landbouwgebied.

8. De afbakening van kwetsbare zones zal op basis van het uitgebreide meetnet op dynamische, flexibele wijze gebeuren.

- pas na de definitieve afbakening van de kwetsbare gebieden met akkoord van Europa kunnen deze periodiek basis worden bijgestuurd op basis van metingen;
- de kwetsbare zones natuur moeten volledig samenvallen met de ruimtelijke bestemmingen van de oude en nieuwe uitvoeringsplannen met functie natuur of bos; dat houdt ook in dat de enclaveregelings automatisch wordt toegepast.

9. Het bestaande flankerende beleid van het mestdecreet wordt versterkt.

- hiervoor kunnen enkel bestaande steunmaatregelen gebruikt worden die de economische concurrentie niet vervalsen.

10. Aan de Vlaamse regering wordt de mogelijkheid gegeven onder strikte voorwaarden en ingeval van moeilijke weersomstandigheden de uitrijmogelijkheid te verlengen.

Mestopslagcapaciteit is verplicht voor 6 maanden voor dieren met buitenloop en pluimvee en voor 9 maanden voor dieren die steeds op stal staan, gefaseerd uit te bouwen met VLIF-steun.

- het is belangrijk dat de bestaande uitrijregelingen behouden blijven en zelfs nog beter gecontroleerd worden.

11. Dynamiek. Gezien de Vlaamse mestoverschotproblematiek is uitbreiding van bedrijven enkel mogelijk via overdracht van nutriënten-emissierechten met

bepaald percentage afroaming of mits volledige mestverwerking van het gedeelte nutriënten dat het gevolg is van de uitbreiding. Wie nutriënten-emissierechten overdraagt mag niet meer uitbreiden via mestverwerking.

- individuele bedrijven kunnen groeien door opkoop van nutriëntenrechten; pas als het mestprobleem verder onder controle is, kan ook groei via mestverwerking worden toegestaan.

12. De basisheffingen blijven bestaan, de heffingsvoet is functie van het gebruikte systeem.

- basisheffingen zijn financieringsheffingen; voor het milieuresultaat zijn enkel regulerende heffingen van belang.

13. De handhavingsbepalingen worden vastgesteld op basis van de nieuwe inzichten dienaangaande. De bestuurlijke aanmaning is steeds de eerste stap. Een dubbele of driedubbele sanctionering van eenzelfde feit zal vermeden worden. (administratieve geldboete, verlies toeslagrechten, strafvervoering).

- Controle zonder sanctionering is een lege doos; een dubbele sanctionering is een louter theoretische vrees; door het wegvallen van de superheffing is reeds een belangrijk dwingend financieel instrument weggevallen.

14. Aarhus-verdrag. Er wordt rekening gehouden met de inspraakmogelijkheden voorzien in de Europese Richtlijn tot uitvoering van het Aarhus-verdrag

- het Aarhus-verdrag vraagt niet alleen inspraakmogelijkheden, die trouwens reeds wettelijk voorzien zijn; belangrijk is daarnaast openbaarheid van gegevens, zowel meetgegevens als gegevens over perceelsgebonden bemestingsnormen die sociale controle op overbemesting mogelijk maken.

15. Voor stopzetting van bedrijven worden de nodige middelen op de begroting ingeschreven.

- landbouwers die hun bedrijf stopzetten kunnen inkomsten verwerven door het verkoop van emissierechten; deze kunnen nuttig gebruikt worden door bedrijven die nog wensen te groeien; het is dan ook de vraag of hiervoor overheidsgeld moet gebruikt worden.

16. De rol van de Mestbank wordt herbekeken.

- De werking van de Mestbank wordt te negatief beoordeeld; het vertrouwen in de Mestbank bij de doelgroep en de politiek moet dringend hersteld worden; als een hervorming wordt doorgevoerd mag dat evenwel niet ten koste gaan van de controlefunctie.

17. Overgangsbepalingen.

- naast overgangsbepalingen moeten ook voorzien worden in bijzondere bepalingen; de realiteit van alternatieve bedrijfsvormen zoals biologische

landbouw en agrarisch natuurbeheer vragen soms aangepaste regels om hetzelfde milieuresultaat te halen.